

Af den kongl. Kommission for Oldsagers Opbevaring blev Smed Jens i 1827 opfordret til at give en Fortegnelse over de af ham samlede Oldsager og tillige meddele, hvad han vidste om de i Raabjerg Sogn foregaaede Terrainforandringer, og har han i den Anledning i sin Dagbog blandt andet anført Følgende: »Martørvjorden er først samlet af Løv og Blade af Birk og Ellebuske samt nogle Eege Træer i Dalene. — Denne samling haver ikke været ret stor, føren Treerne er bleven om Kastet — Træet er sjelden Rykket op med Roden, Men Brækket strax ovenfor Roden — Aarsagen formoder jeg at være Flyvesandet, som haver opdyngtet sig og stemt for Vandet — Træerne, som haver staaet deri, haver derved Rodnet og Brast over (gaaet i Stykker), og Roden er der ikke Tørvjord under, men er Voxet i det bare Sand, og den afbrækkede Stamme leger og paa Sanden — Nu er der fremdeles opkomet andre Vexter af det Slags, som her i almindelighed findes i Kjer og enge, saa som Buke blade, hvis Frød Mand ofte finder kjendelig, samt Fleg og andre Vandplanter — undertiden ogsaa der i Skaren Baser saa udforandret paa kolør som de, Vi seer levende hos os af Grøn skien Farve og Rød glinsende som polert Kober. At for saa vit Raabjerg Sogns Strækning angaaer i særdeleshed med nordre Side, haver den været serdeles Skjøn imod hvad det nu er, kan tydelig sees af Disse Moser og Træer, og for saavidt kan skiønnes ogsaa har været bebygget, Da Mand finder adskillig steder Husplasser — Jeg fant et sted norden for Troldborg Vesten de store Sand Miler, som vi kalde dem, mange Husplasser og Talte tillige 9 Brønde og disse for det meste af nedgravede Tønder, kuns en havde Bolværk.

Min Fader Kjørte engang med Bye og Herres Føgden af Hjøring Hr. Orem! Denne sagde at imellem Raaberig Kierke og Højen (Gl. Skagen) Havde været 7 Herregorde; om det haver været de 7, som i »Danmarks og Norges Frugtbare Herlighed« meldes at have været i et Sogn, men Ingen ved Navn paa Byer eller Gorde, — Den Store eller sorte Mandedød (sorte Pest) haver formodentlig udslettet det, Ti der siges kuns at være bleven een Mand i Live i Raabjerg Sogn.

Hvad Jordens Forandring angaaer, da synes ikke, at

Vandflod haver haft Synderlig indfyldelse her paa. Trærnes Brækning og om Styrtning maa ventelig vere sket af Orkaner; Thi disse liger gemenlig paa stedet og med den brækkede ende vendt mod Roden; var det Sket ved Vandflod, kunde Formodes, at disse (Trærne) vare svømet noget bort, og desuden i eller ved disse Moser (hvor Trærne have groet) findes ingen Skæl eller levning af Havdyr. Endnu staaer tilbage Martørvens høje Belegenhed og Horhed, dette er nok det Vanskeligste at forklare! at Havet haver paa Nordre side bortrevet meget Land, sees tydelig, men om dette er Ene Aarsagen til den Højde som er frad Tørvejorden til Stranden eller Jordskjælv haver medvirket, er ikke let at begribe; saa meget vides, at i min Faders Tid var her Jordskjælv; dette var i stille Veir, Fiskerbaadene paa Havet sittrede, og Havet stod som naar man ryster et kar med Vand; det var om Natten, Folket og Sengene rystede stærk og hvad som hang paa Vægene saasom Linialer klappede stærk; ved saadant Tilfælde kan Jorden vel ogsaa være forandret.

Angaaende Martørvens Horhed m. v., da er at mærke, siden Havets strømme haver underminet Moserne saa dybt, er vandet mange Steder rent udtappet, og den opdøngede Sand haver tillige Præset det, saa der findes kons lidet Vand oven derpaa; Men dette er ikke alt — Uaar kand og have bidraget hertil, Frostrevner haver og bidraget til Udtøring, men frem for alt Tørke, saadan som indfalt i nogle Aar i det Fjortende Seculo, Da Creaturene bortdøde af Mangel paa Græs og Foder, Se Hofmann om Tiendens Oprindelse. — Thi naar Martørven først er udtør, blødes de siden ikke saa let op igjen.*

I Dagbogen omtaler Smed Jens Brugen af Brændevin og skriver: »Reglen er: Den Flittige behøver ei Brændevin, den Dovne fortjener den ej, og den Syge taaler den ej.»

Uden at angive nogen Datum har han skrevet i sin Dagbog: »1803 fik jeg Ordre at være Andfører for Kyst Militisen i Raahjerg Sogn samt at Bære Sidegevær Porte-pe m. m. .¹⁾ 1808 blev han beskikket til at være Sognefoged og Lægdsmand.

Smed Jens, som døde den 27de Januar 1836, var i Reglen

¹⁾ Meddelelsen ejer dette Sidegevær.

jovial og meget vittig, men til visse Tider ogsaa lunefuld og kunde undertiden være gnaven og vanskelig at omgaaes. I Selskab var han meget munter, og af en ældre Mand, som har tjent ham i 8 Aar, er det bleven mig fortalt, at han godt kunde og ogsaa gjerne vilde danse og ogsaa forstod at udføre Menuet, Syvspring, Norsk Halling, det lille og det store 8 Tal, Skomagerdansen og fl. Smed Jens havde fortalt, at der i hans Ungdomstid (for omtr. 90 Aar siden) ikke blev danset Vals, hvilken Dans ogsaa endnu var ny her i Sognet (Raabjerg) i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Han vedblev at være Fæster til N. Elkjær indtil 1823, da hans Søn Christen købte Gaarden fra Elkjær paa det Vilkaar, at han skulde respectere Faderens Fæstebrev, og blev Smed Jens saaledes sin egen Søns Tjener. Efter hans Død gik det »tilagters« for Sønnen, som var ringe begavet baade i aandelig og legemlig Henseende. Saugmøllerne, som ere anførte paa Sognets Udskiftningskort, faldt sammen, og den store hollandske Vindmølle henstod ubenyttet. Den store Bogsamling formindskedes ved Udlaan til upaalidelige og egennyttige Personer, og det samme var Tilfældet med hans Værktøj.

Efter Sønnens Død, 1851, blev Gaarden Matr. Nr. 14 i Lodskovad, Bogsamlingen, hans betydelige Værktøj og mekaniske Apparater solgte ved Auction. Den hollandske Vindmølle blev af en senere Ejer istandsat og brugt i flere Aar, men blev for 3 Aar siden solgt, nedbrudt og flyttet til Vrejlev Sogn ved Hjørring. Med sine før en Bønde sjældne Kundskaber var Smed Jens dog overtroisk, men befattede sig, saavidt vides, ikke selv med den sorte Kunst. Naar Noget høs ham, som nok ikke var sjældent, var »forgjort«, benyttede han en Hexemester ved Navn Pyt Kren i Hjørring Eggen, som skulde være meget heldig med sine Kure og af den Grund havde en stor Praxis, og var der, da Tyveri dengang var mere almindeligt, navnlig meget at bestille med at »vise igjen«, lige som han ogsaa ved overnaturlige Midler kunde slaae et Øje ud paa Tyven, hvis man ønskede denne en saa haard Medfart.